

Forrás: <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2023/11/forraskozlesek-tortenelemtanitasunk-kozelmultjabol-v-14-03-04/>

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.

Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségéhez, felvételihez 1993/1994

A hazai történelemtanítás egyik legérdekesebb és legreményteljesebb időszaka volt a rendszerváltozást megelőző és az követő néhány esztendő. Ezen időszak a maga átmenetiségével és szabályozatlanságával számos új szakmai megközelítést, kezdeményezést és az elmúlt harminc esztendő meghatározó történelemtanítási alapelveit, szakmai műhelyeit, mintaadó tanári, tankönyvírói személyiségeit "termelte ki". A forrásként közölt dokumentumok – miközben az 1994-es érettségi és felvételi zökkenőmentes lebonyolítását kívánták szolgálni – jól mutatják az akkori időszak történelemtanítási gondolkodásmódját és gyakorlatát, továbbá érzékelhetők a korszak oktatáspolitikai szándékai, lehetőségei a történelemtanítás tartalmának megújítása, módosítása terén.

A 1980-as évek közepétől Magyarországon – még a diktatúra keretei között – megindult az oktatási és oktatásirányítási rendszer átalakulása, és a döntően politikai szempontú kormányzást egyre inkább szakpolitikai döntés-előkészítés és -hozatal váltotta fel. Ezt igazolja az 1985-as oktatási törvény, amely kiiktatta az intézmények működését központilag szabályozó rendtartást, a szakfelügyeletet, és megnyitotta a lehetőséget a különböző iskolakísérletekre, újszerű pedagógiai megoldások alkalmazására. A változási folyamat a nyolcvanas évek végén a történelemtanítást sem hagyta érintetlenül, az alternatív pedagógiai programok új lehetőséget teremtettek az ideológiai korlátok lazítására, a több szempontú (plurális) megközelítések megjelenésére.

1989/90-es rendszerváltozási és demokratizálódási folyamat még radikálisabban átalakította a hazai oktatási viszonyokat. Polgárjogot nyert a plurális világnézetű oktatás, megszűnt az állam iskolaalapítási és -fenntartási monopóliuma, és az önkormányzatiság kiépülésével, az egyházi iskolarendszer bővülésével jelentős mértékben decentralizálódott az oktatási rendszer. Bővült az iskolák szakmai autonómiája, a tantestületek, diákok és szülők egyetértési és véleményezési jogköre. A rendszerváltozást a történettudomány és a történelemtanítás is magától értődően felszabadulásként élte meg, mert többek között megválhatott a marxista történetírásban elvárt ideológiai ballasztoktól, háttérbe kerülhetett az osztályharcos szemlélet, a jelenkori témák kötelező internacionalista megközelítése.¹ Megkezdődött a XX. századi magyar történelem egészének, de különösképpen az 1945 utáni hazai történelemnek a radikális átértékelése. Az 1956-os – a Kádárék által korábban ellenforradalomnak nevezett esemény – rövidesen hivatalosan is forradalom és szabadságharc lett.

Az 1993-ban hosszú és széleskörű szakmai viták nyomán elfogadásra került közoktatási törvény, amely számos ponton kodifikálta az átalakulási reformfolyamat meghatározó

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.

Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

eredményeit, a szabad iskolaalapítást, a világnézeti pluralizmust, a decentralizált iskolairányítást, továbbá megszűnt a tankönyvkészítés, -kiadás állami monopóliuma és létrejöttek a minisztérium szakmai irányítását segítő/ellenőrző szakmai testületek (Országos Köznevelési Tanács, Oktatáspolitikai Tanács). Az időközben tagolttá/szelektívvé vált iskolaszervezet (8 és 6 osztályos gimnáziumok létrejötte) problémáját nem tudta hatékonyan és közmegelegedésre kezelni, így a későbbiekben ez folyamatos vitakérdés maradt és felerősítette az oktatási esélykülönbségek növekedését. Az iskolákban folyó szakmai munkát az is nehezítette, hogy a kommunista időkben készült 1978-as tanterv a rendszerváltozáshoz kapcsolódóan elvesztette legitimitását, de az új Nemzeti alaptanterv (NAT) munkálata – a „maratoni reform”, ahogy Báthory Zoltán nevezte² –, bár már 1988-ban elkezdődött, de késhegyig menő viták közepette nem zárult le, sőt folyamatosan újabb változatok (hat is készült belőlük!) jöttek létre.

A politikai rendszerváltozás nem tudta kezelni azokat a problémákat, amelyek már a történelemtanításban a Kádár-korszakban is hol nyilvánvalóan, hol latens módon jelen voltak (pl. motiváció-hiány, érdektelenség, olvasottság hiánya). Ráadásul megjelentek új problémák is, a szakma egy része egyszerű előjelváltásként értelmezte a politikai változásokat (– ellenforradalom, + forradalom), másrészt új kihívásként fogalmazódott meg a többféle történelemszemlélet egyidejű jelenléte, harmadrészt a legújabb kori egyetemes és magyar történelem szinte teljes tananyaga átértékelésre szorult, és ehhez nem állt rendelkezésre megfelelő, tudományos alapozású szakirodalom.³ Érthető, de kevésbé szerencsés kísérőjelensége lett ennek a mindenfajta történelmi értelmezés, magyarázat és értékítélet kiiktatása a tanítási folyamatból, arra való hivatkozással, hogy a korábbi ideologikus megkötöttségek után újabb gondolkodási béklyókkal már nem akarják terhelni a tanítást. Az ennek nyomán terjedő ún. „tényfetisizmus” (miszerint csak a történelmi adatokat kell feldolgozni) és „folyamatológia”⁴ (minden esemény és jelenség a történelemben előre determinált) szellemében sok tanár visszatért a korábban meghaladott monologikus módszerekhez, szélsőséges esetekben a tanórai diktáláshoz.

A kilencvenes évek elejének szakmai – bár több vonatkozásban politikai síkon is folyó – vitái azt eredményezték, hogy a történelem tantervi szabályozása lényegében csak „papíron” létezett, és a gyakorlatban a tankönyvek vették át a tantervek tartalmi szabályozó funkcióját. Az elhúzódó és sokszor terméketlen tantervi viták következtében a tankönyv – amely eredeti funkcióját tekintve segédeszköz –, meghatározó jelentőségű tartalmi szabályozóvá vált, mégpedig az állami tankönyvkészítési- és kiadási monopólium felszámolása időszakában. Mindez azzal a következménnyel is járt, hogy a kiépülő és folyamatosan bővülő tankönyvkiadás és piac, amely a tartalmi szabályozatlanságban kiváló piaci értékesítési lehetőséget ismert fel, különböző nézőpontú, színvonalú tankönyvek gazdag és változó választékát kínálta fel a szaktanárok, diákok számára. (Lásd. 4. melléklet)

Nem kell bizonygatni és igazolni, hogy a történelemtanárok jelentős része bizakodással élte meg a rendszerváltozást. Ez még akkor is igaz, ha a gyakorló szakemberek között is jó néhányan voltak, akik nyíltan vagy burkolt formában az előző rendszer hívei közé tartoztak. A kilencvenes évek elején – az átmenet szabadsága és bizonytalanságai között – a különböző nézőpontok képviselői ezért sokszor késhegyig menő vitát folytattak arról, hogy mit kell elhagyni a korábban kötelező tananyagból, illetve mit kell beemelni a korábban tiltott témák közül. A történelemtanárok korabeli vitái azt mutatják, hogy a szaktanárok a

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V. Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

változások kulcsának a tananyag átrendezését és nem a feldolgozási stratégiák megváltoztatását tekintették. A vitákkal párhuzamosan széles körű szakmai önszerveződés indult el (pl. új tanári szervezetek, szakmai műhelyek jöttek létre, kiadványok láttak napvilágot), és a történelemtanárok különböző konferenciákon⁵ fogalmazták meg – némely esetben igen sarkosan – véleményüket a készülő új oktatási jogszabályokról és különösképpen a NAT különböző készülő változatairól. A szakmai önszerveződés egyik sajátos dokumentumaként ebben az időszakban jelent meg a *Vezérfonal az egyetemes és magyar történelem tanításához (1993)*, amely az akadémiai szféra és az Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata együttműködése nyomán jött létre.⁶

A politikai rendszerváltozás nyomán nemcsak a minisztérium alakult át, de az oktatás tartalmi, módszertani kérdéseivel foglalkozó intézményrendszer is jelentősen megváltozott. 1990 őszén jogutód nélkül megszűnt az Országos Pedagógiai Intézet (OPI) és létrejött Zsolnai József vezetésével az oktatáskutatási és elemzési feladatok ellátására szakosodott Országos Közoktatási Intézet (OKI). Mindez azzal a következménnyel is járt, hogy – ha csak rövid időre is, de – lefedetlen maradt a mindennapi iskolai munkát kiszolgáló pedagógiai szolgáltatás. Ezt az űrt majd 1992-től a minisztérium az Országos Közoktatási Szolgáltató Intézet (OKSZI)⁷ létrehozásával pótolta. Az OKSZI kapta feladatul többek között az érettségi vizsgák és a tanulmányi versenyek (OKTV-k) szervezését, a tantárgyi szakértői (tantárgygondozó) rendszer és az időközben megszűnő módszertani folyóiratok újraindítását.⁸

A forrásként közölt dokumentumokat a '90-es évek elejének szabályozási átmenetisége, a történelem tantárgyat érintő tartalmi szabályozás bizonytalansága (eldöntetlensége) és a regnáló MDF-kormányzatnak megfelelő új szemléletű tanítási gyakorlat bizonytalansága, szigetszerűsége és az ehhez kapcsolódó új tankönyvek hiánya hívta életre. (Az akkor még állami tulajdonban lévő Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában megjelenő, így az új szempontokat jobban szem előtt tartó Salamon Konrád-féle könyv ekkor még készülöben van!) Közvetlen kiváltó oka az 1994-es érettségi és felvételi közeledte, és ezzel összefüggésben a vizsga tartalmi kiszámíthatóságának növelése, valamint a tanárok/diákok biztonságérzetének javítása volt.

Az első dokumentum (*1. melléklet*) a Művelődési Közlöny 1993. évi 29. számában, októberben megjelent **történelem érettségi vizsga témaköreit tartalmazza**.⁹ A dokumentumot annak idején az OKSZI tantárgyi szakértőjeként szakmailag én készítettem elő, támaszkodva a készülő NAT változatokra és az időközben megjelenő *Vezérfonal az egyetemes és magyar történelem tanításához (1993)* című kiadvány szemléletére. A témakörjegyzék az OKSZI-ban készült, de a minisztérium változtatás nélkül elfogadta, bár természetesen átment az akkor szokásos jóváhagyási procedúrán is. Az akkori szakmapolitikai légkört, az oktatási kormányzat bizonytalanságát jól tükrözi, hogy a közlemény nyilvánosságra kerülése után a közoktatásért felelős helyettes államtitkár törölte a Témakörök 25. pontjából az 1956-90 közötti időszakot.¹⁰ (Sajátos módon a később kiadásra került Segédlet II. erre az időszakra vonatkozóan mégis tartalmaz adatokat.) A témakörjegyzék tartalmilag jól mutatja, hogy legtöbb korszaknál nagyon tág, keretjellegű a cím megfogalmazása, hogy ez alapján a szaktanárok olyan konkrét tételeket tudjanak megfogalmazni, amelyek tükrözik az állandóságot és igazodnak a tanítási gyakorlatukhoz. A XX. század esetében részletezőbb a témakörjegyzék, hiszen ezen

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

anyag rész szemlélete változott legnagyobb mértékben. A minisztériumi közlemény nevesíti az OKSZI-t, mint a későbbiekben elkészülő, az érettségire való felkészülést támogató Útmutató kiadóját. Az elkészült Útmutató Segédlet címmel jelent meg és tulajdonképpen adattárként értelmezhető. A dokumentum a régi, már meghaladott, és a készülő új tanterv közötti interregnum áthidalásra készült. Ideiglenes szabályozó eszköznek készült, mégis több mint 10 éven keresztül – a 2005-ös érettségi bevezetéséig – valamilyen szinten hatott a napi tanítási gyakorlatra. A dokumentum jól mutatja azt a korabeli szaktanári elvárást és személetet, miszerint a történelemben csak a tények, adatok biztosak, az ezekből következő értelmezések döntően rendszer- és korfüggőek. Mai szemmel visszatekintve azonban azt is érzékelhetjük a segítségükkel, hogy a múlt adatainak kiválogatása, történelmi tényé „emelése” egyben „kánonképzés” is, így valójában értelmezés és válogatási szempont szerinti értékelése is történelmi folyamatoknak.

Az OKSZI által kiadott **Segédletek I-II.** (2-3. melléklet) a diákok vizsgára való felkészülését kívánták segíteni, de tulajdonképpen a szaktanárok felkészítését szolgálták, hiszen lényegesen több adatot tartalmaznak, mint ami a középiskolás diákok számára feldolgozható. Óriási tananyagot jelenítenek meg, hiszen a korábbi korszak kánonjából alig maradt valami ki, de nagyon sok új esemény, név, topográfiai adat került bele. Az anyagbőséget – különösképpen a jelenkori eseményeknél – persze az is magyarázza, hogy a megfelelő történelmi távlat hiányában nem lehetett még érdemben szelektálni. Mai szemmel nehezen érthető – a XX. századra vonatkozóan – az egyetemes és magyar történelem szigorú elhatárolása sem, de az akkori pedagógiai és vizsgáztatási gyakorlat valójában ezt várta el. A tényanyag hihetetlen bővülésének további történetéhez az is hozzátartozik, hogy a 2005-ös érettségi bevezetéséig a történelem felvételi elvárások a különböző felsőoktatási szakterületek (bölcész, jog, gazdaság) eltérő szempontjai alapján meghatározott tankönyvekben megjelenő konkrét adatokhoz kapcsolódtak. Tehát nem csökkentek, hanem bővültek. Így lehetett az egyik felvételi kérdés Hitler autójának rendszáma, mert annak képe szerepelt a megadott tankönyvben.

A *Segédlet I.* az 1914 és 1945 közötti időszakra vonatkozóan rögzíti a vizsgán elvárható adatokat és számos elemében mutatja a megváltozott tartalmi szempontokat és a korábban elhallgatott tényeket. Például *A bolsevikok hatalomra jutása Oroszországban; XI. Piusz totális rendszereket elítélő enciklikái; Szovjetunió területszerzései 1939/40 folyamán; Felkelések a proletárdiktatúra ellen Budapesten és a Duna-Tisza közén; A Márciusi Front zászlóbontása; Budapest ostroma.* Az elhallgatott nevek között pedig megjelent *Prohászka Ottokár, Apor Vilmos, Kovács Imre.*

A *Segédlet II.* az 1945-1992 közötti időszakra vonatkozóan közöl adatokat. A dokumentum jó néhány – korábban elhallgatott vagy másképpen értelmezett – eseményt, nevet tartalmaz. Például: *Kommunista államcsíny Csehszlovákiában; Orwell: 1984 című művének megjelenése; Tömegmegmozdulások Kelet-Berlinben; A II. vatikáni zsinat XXIII. János, majd 1963-tól VI. Pál elnökletével; 1971-es véres események a gdański Lenin Hajógyárban; II. János Pál néven lengyel pápát választanak; Lech Wałęsa vezetésével megalakul a Szolidaritás; A berlini fal lebontása; A bukaresti fordulat, Ceaușescu megbuktatása és kivégzése; Puccskísérlet Gorbacsov ellen; Jugoszlávia és Csehszlovákia felbomlása,*

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

A magyarországi események közé bekerült pl. az 50 000 szerb család betelepítése a Vajdaságba; Rajk László belügyminiszter feloszlatja a Cserkészszövetséget és a KALOT-ot; Magyar Testvéri Közösség „összeesküvése”; Az „évszázad mérkőzése” Londonban, Magyarország-Anglia 6:3; A berni labdarúgó világbajnoki döntőn elszenvedett vereségünk miatt utcai tüntetések Budapesten; A Szovjetunió nyomására Magyarországnak bojkottálnia kell a Los-Angeles-i olimpiát; Lakóteleken megalakul a Magyar Demokrata Fórum, az első legális ellenzéki tömörülés; Megalakul a FIDESZ, a Szabad Kezdeményezések Hálózata, majd belőle az SZDSZ; Újjáalakul a FKGP, a KDNP s az SZDP; Helyreáll a szuverenitásunk, az utolsó szovjet katona is elhagyja Magyarország területét.

Sokkal részletesebben szerepelnek benne az 1945-48 közötti időszak eseményei. Például Kovács Bélát elhurcolják a szovjet hatóságok; Nagy Ferenc miniszterelnököt emigrációba kényszerítik; Mindszenty József bíboros esztergomi érsek letartóztatása; valamint a kommunistákkal szemben fellépő polgári politikusok megjelenése, pl. Sulyok Dezső, Slachta Margit, Pfeiffer Zoltán, Barankovics István.

Megjelennek benne az 1956-os forradalom és szabadságharc korábban elhallgatott eseményei és szereplői: Például a parlament előtti és mosonmagyaróvári vérengzések; Magyarország kilép a Varsói Szerződésből; A salgótarjáni vérengzés; Letartóztatások, rögtönítélő bírások bevezetése. Bibó István, Király Béla, Szilágyi József, Szabó János, Pongrácz Gergely, Angyal István, Dudás József, Szigethy Attila, Rácz Sándor.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1. MELLÉKLET

TÁJÉKOZTATÓ A GIMNÁZIUMI ÉS SZAKKÖZÉPISKOLAI TÖRTÉNELEM ÉRETTSÉGI VIZSGA TÉMAKÖREINEK KIADÁSÁRÓL

A gimnáziumok és a szakközépiskolák nappali, esti és levelező tagozatai részére a történelmi érettségi vizsgák tételeinek összeállításához új témaköröket adok ki.

A témaköröket az 1993/94. tanévi érettségi vizsgákon kell először alkalmazni. A témakörökből a szaktanárok a GÉV 15. § (1) bekezdése és 35. §-a, illetve a SzÉV 16. § (1) bekezdése és a 35. § (1) bekezdése előírásai szerint készítik el a tételeket.

A tételek összeállításához Útmutató jelenik meg. Ezt az iskolák az Országos Közoktatási Szolgáltató Irodától közvetlenül kapják meg.

(48000/1993. X.)

Baranyi Károly s.k., főosztályvezető

A témakörök jegyzéke

1. Az ókori Görögország
2. Az ókori Róma
3. A középkor Európája (V-XV. sz.)
4. A magyar nép eredete, vándorlása, a honfoglalás és a kalandozások. Az államalapítás
5. A középkori magyar állam, egyház, társadalom, gazdaság fejlődése az Árpád korban
6. Magyarország az Anjouk és Luxemburgi Zsigmond uralkodása idején
7. A Hunyadiak kora
8. Az európai társadalom és gazdaság átalakulása a nagy földrajzi felfedezésektől a XVII. század végéig
9. A középkori magyar állam hanyatlása, bukása, a három részre szakadt ország élete
10. Függetlenségi harcok a XVII. századi Magyarországon és Erdélyben. Reformáció és ellenreformáció hazánkban
11. A török kiűzése és a Rákóczi szabadságharc
12. Magyarország a Habsburg birodalomban a XVIII. században
13. A polgári forradalmak és nemzetállamok születése Európában és Észak-Amerikában a XVII-XIX. század közepéig
14. A polgári átalakulás és nemzeti függetlenség kérdései a reformkorban
15. Az 1848-49. évi forradalom és szabadságharc
16. Az ipari forradalmak és következményeik a XVIII. századtól a XX. század elejéig
17. A hatalmi viszonyok és nemzeti egységmozgalmak a XIX. század második felében
18. Magyarország 1849-1914 között
19. Az I. világháború története

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

20. Magyarország a két világháború között (az első világháború összeomlásától, a trianoni békediktátumon át a háborúba való belépésig)
21. Diktatúrák és demokráciák a két világháború között
22. A II. világháború története. Magyarország részvétele a II. világháborúban
23. A nemzetközi viszonyok alakulása a II. világháború végétől 1990-ig
24. Magyarország 1944/45 és 1956 között
25. Az 1956-os forradalom és szabadságharc: társadalmi, gazdasági, politikai viszonyok Magyarországon 1990-ig¹

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

2. MELLÉKLET

SEGÉDLET I.

TÖRTÉNELEM ÉRETTSÉGIHEZ ÉS FELVÉTELIHEZ

Összeállította: Kaposi József szakértő

Lektorálta: Dr. Salamon Konrád főiskolai tanár, Dr. Katona András főiskolai docens,
Rózsavölgyi Gábor vezető tanár

Készült az Országos Közoktatási Szolgáltató Irodában (1994)

Kronológia

Egyetemes történelem

1914

június 28.	Ferenc Ferdinánd meggyilkolása Szarajevóban.
július 28.	A Monarchia hadat üzen Szerbiának.
augusztus	Hadüzenetek az antant és a központi hatalmak között.
augusztus- szeptember	Német győzelmek a nyugati és keleti fronton.
szeptember	Orosz sikerek Galíciában.
október	A marne-i csata.
november	Törökország belép a központi hatalmak oldalán.
december	Az angol flotta tengeri blokád alá veszi Németországot. Állóháború kialakulása minden fronton.

1915

február	Sikertelen angol-francia támadás a Dardanellákban.
március	Orosz támadás – Przemysl eleste.
április	Ypernnél harci gázt alkalmaznak a németek.
május	A központi hatalmak gorlicei áttörése. Olaszország hadba lép. Bulgária hadat üzen az antantnak.
október- november	Szerbia veresége.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.

Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1916

február	Német támadás Verdun ellen.
május	Tengeri csata Jütlandnál.
június	Orosz támadás Galíciában: a Bruszilov-offenzíva. Angol-francia támadás a Somme folyónál.
augusztus	Románia hadat üzen a központi hatalmaknak.
december	Németország békeajánlata.

1917

január	Németország bejelenti, hogy február 1-től korlátlan tengeralattjáró háborút indít.
március 10. (február 25.)	Általános sztrájk Pétervárott, mely felkelésbe csap át.
március 12. (február 27.)	Oroszországban megdöntik a cárizmust.
április	Az USA hadüzenete Németországnak.
július	Orosz támadási kísérlet Lembergnél.
augusztus	A Konyilov-lázadás felszámolása Oroszországban.
október	A Monarchia csapatai Caporettónál áttörték az olasz frontot.
november 7. (október 25.)	A bolsevikok hatalomra jutása Oroszországban. Alkotmányozó gyűlési választások.
december	Fegyverszünet, majd béketárgyalás Oroszország és a központi hatalmak között.

1918

jan. 5-9.	Az Alkotmányozó Gyűlés ülésézése, majd törvénytelen feloszlása Oroszországban.
január	Wilson USA elnök ismerteti 14 pontos tervét.
március 3.	A Breszt-Litvoszk-i béke.
május	Német támadás a Somme-nál. A bukaresti béke.
június	Olasz ellentámadás Piavénál.
július-	A második Marne-i csata.
augusztus	A német front összeomlik.
szeptember 29.	Bulgária kapitulál.
október	A Monarchia vereséget szenved az olasz fronton.
október 29.	Az önálló cseh állam megalakulása.
október 30.	Szlovákia csatlakozása. Csehszlovákia létrejötte.
október 30.	Törökország kapitulál.
november 3.	A Monarchia aláírja a fegyverszünetet Páduában.
november 9.	Forradalom Németországban, Vilmos császár lemondása.
november 11.	Németország a compiegnei erődben aláírta a fegyver- szünetet. I. Károly Habsburg császár lemondása.
december 1.	A Szerb-Horvát-Szlovén Királyság megalakulása.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

A románok gyűlése Gyulafehérváron kimondja Erdély csatlakozását Romániához.

1918-20.

Oroszországi polgárháború.

1919

január	A német kommunisták felkelése Berlinben.
január 18.	Elkezdődik a párizsi békekonferencia.
március	A Komintern alakuló kongresszusa Moszkvában.
április	A békekonferencia elfogadja a Népszövetség alapokmányát.
május	Elkezdődik a görög-török háború.
július	A weimari alkotmány elfogadása.
szeptember	Az osztrák békeszerződés aláírása. /St. Germain/
november	A bolgár békeszerződés aláírása. /Neuilly/

1920

január	A Népszövetség első ülése. A török megújulási és nemzeti küzdelem kezdete.
február	Az USA nem fogadja el a versailles-i békeszerződést és nem lép be a Népszövetségbe.
augusztus	A szultán aláírja a sèvres-i békét, de a Kemál-kormány nem ismeri el.

1921

febr.márc.	A kronstadti matrózok lázadása. A NEP bevezetése.
március	A rigai béke megkötése Lengyelország és Szovjet-Oroszország között.
június	A kisantant végleges megalakulása.

1922

február	Aláírják a washingtoni konferencia okmányait.
április	A rapallói egyezmény.
október 29.	Mussolini hatalomra jutása Olaszországban.
november	A török köztársaság megalakulása.
december	Megalakul a Szovjetunió.

1923

január	Francia és belga csapatok szállják meg a Ruhr-vidéket.
június	A Sztambolijszki-kormány megdöntése Bulgáriában.
július	Hatálytalanítva a sèvres-i békét, a lausanne-i béke lezárja a görög-török háborút.
szeptember	Katonai diktatúrát vezetnek be Spanyolországban.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

november	A nácik sikertelen puccskísérlete Münchenben. /"sörpuccs"/
1924	
január	Lenin halála. Az első munkáspárti kormány Angliában.
augusztus	Elfogadják a Dawes-tervet, mely újonnan szabályozza Németország jóvátételeit.
1925	
január	Fordulat az olasz fasiszta rendszerben.
március	Szun Jet-szen halála Kínában. Csang Kaj-sek nemzeti kormányt alakít.
október	A locarnói szerződés aláírása.
1925-27	Nemzeti forradalom Kínában.
1926	Németország belép a Népszövetségbe. Piłsudski marsall Lengyelországban átveszi a hatalmat.
1927	Oroszországban kiadják a korporációs berendezkedés alaptörvényét. Japánban Hirohitó császár lép a trónra, az ún. Tanaka-memorandum. Csang Kaj-sek és Mao Ce-tung szakítása Kínában.
1928	
augusztus	A Briand-Kellogg paktum.
1929	I. Sándor szerb király diktatúrát vezet be, az ország neve Jugoszláviára változik. Létrejön Olaszország és a pápaság között az ún. lateráni egyezmény. Sztálin meghirdeti a teljes kollektivizálás azonnali végrehajtását a mezőgazdaságban.
október 24.	A "fekete csütörtök". Pánik a New York-i tőzsdén, a nagy gazdasági világ- válság kezdete.
1931	A Westminster Statutum; A Brit Nemzetközösség megalakulása. XI. Pius kiadja a Quodagesimo anno kezdetű enciklikát. Spanyolországban kikiáltják a köztársaságot.
1932	
január	Japán megszállja Mandzsuriát

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

július	Ausztriában Dollfuss kormányt alakít.
november	A náci párt kiugró győzelme a választásokon Németországban. Az USA elnökévé választják Rooseveltet.
1933	
január 30.	Hindenburg elnök Hitlert kancellárrá nevezi ki.
február	A Reichstag felgyújtása.
március	A New-Deal kezdete az USA-ban.
márc.-júl.	A náci egypárti uralom kiépítése Németországban.
október	Németország kilép a Népszövetségből.
1934	
június	A "hosszú kések éjszakája". A Dollfuss elleni merénylet.
augusztus	Hindenburg halála, Hitler átveszi a német államfői tisztséget is.
szeptember	Szovjetunió belép a Népszövetségbe.
október	A marseilles-i merénylet.
december	Kirov elleni merénylet, a terror kiszélesedése Szovjetunióban.
1935	
január	III. Borisz királyi diktatúrát vezet be Bulgáriában. Népszavazás a Saar-vidéken.
március	Németország megszállja a Saar vidéket, majd semmisnek nyilvánítja a békeszerződés katonai korlátozásait.
július-augusztus	A Komintern VII. Kongresszusa.
szeptember	Kiadják a "nürnbergi törvényeket".
október	Elkezdődik az olasz-etióp háború.
december	Semlegességi törvény az USA-ban.
1936	
február	Népfrontgyőzelem a spanyol választásokon.
március	A német csapatok bevonulna a Rajna-vidékre.
április	Franciaországban a népfront győz a választásokon.
május	Olaszország kinyilvánítja Etiópia bekebelezését.
július	Megkezdődik a spanyol polgárháború.
október	Létrejön a "Berlin-Róma tengely".
november	Németország és Japán megkötik az antikomintern paktumot.
december	Az európai hatalmak megállapodása a benemavatkozási politikáról.
1937	
március	XI. Pius két enciklikát ad ki, egyikben a totális berendezkedésű kommunista, a másikban pedig a nemzetiszocialista újpogányságot ítéli

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

december	el. Olaszország csatlakozik az antikomintern paktumhoz és kilép a Népszövetségből. A japán-kínai háború.
1938	
február	II. Károly királyi diktatúrát vezet be Romániában.
március 23.	Az Anschluss, Hitler csapatai megszállják Ausztriát.
június	Az USA-ban 40 órára maximálják a heti munkaidőt.
szeptember 30.	A müncheni egyezmény.
október	A Szudéta-vidék megszállása.
1939	
március 14.	Pozsonyban kikiáltják a független szlovák államot.
március 15.	A német hadsereg megszállja Cseh- és Morvaországot.
március	Németország bevonul a Memmel-vidékre. Véget ér a spanyol polgárháború.
április	Olaszország megszállja Albániát.
augusztus 23.	Szovjet-német megnemtámadási és érdekelhatárolási egyezmény.
szeptember 1.	Németország megtámadja Lengyelországot.
szeptember 3.	Anglia és Franciaország hadat üzen Németországnak.
szeptember 17.	A szovjet csapatok előzönlük Kelet-Lengyelországot.
október	A Vörös Hadsereg bevonul a balti köztársaságokba.
november 30.	A Szovjetunió megtámadja Finnországot.
december	A Szovjetuniót kizárják a Népszövetségből.
1940	
március	Finnország békekötésre kényszerül.
április 9.	Németország támadása Dánia és Norvégia ellen.
május 10.	Német támadás a nyugati fronton.
május	Winston Churchill lesz Anglia új miniszterelnöke.
június 10.	Olasz hadüzenet Franciaországnak és Angliának.
június	Megalakul a Szabad Franciaország de Gaulle vezetésével.
június 22.	Német- francia fegyverszüneti egyezmény.
június	Szovjetunió megszerzi Besszarábiát és Észak-Bukovinát.
július	Elkezdődik az angliai légi csata.
július	Megalakul a Vichy-kormány.
augusztus	Az olaszok megnyitják az afrikai frontot.
augusztus 3-6.	A balti államokat a Szovjetunió bekebelezi.
szeptember	Romániában Antonescu náci barát diktatúrát épít ki, és Dobrudzsát Bulgáriának engedi át. Olasz támadás Egyiptom ellen.
szeptember 27.	Háromhatalmi egyezmény Németország, Japán és Olaszország között.
október	Olaszország megtámadja Görögországot.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1941

február	Rommel csapatai partra szállnak Afrikában.
március	Az USA-ban elfogadják a "kölcsonbérleti" szerződést.
április 6.	Német támadás Jugoszlávia és Görögország ellen.
április	Szovjet-japán semlegességi szerződés.
május	Etiópia felszabadul az olasz uralom alól.
június 22.	Németország megtámadja Szovjetuniót.
július 12.	Szovjet-angol szerződés a háborús együttműködésről.
augusztus 14.	Roosevelt és Churchill aláírják az Atlanti Chartát.
december	Sikeres szovjet ellentámadás Moszkvánál.
december 7.	Japán támadás Pearl Harbour-nál az USA ellen.
december 8.	Az USA és Anglia hadat üzen Japánnak.
december	Az USA hadat üzen Németországnak és Olaszországnak.

1942

január 1.	Az Egyesült Nemzetek, az antifasiszta koalíció kiáltványa.
június 3-6.	A Japán flotta veresége a Midway-szigetekenél.
augusztus	A sztálingrádi csata kezdete.
október 23.	Az angol erők támadása El-Alamein-nél.
november	A szövetségesek partraszállása Északnyugat-Afrikában. A németek megszállják Dél-Franciaországot.

1943

január	A casablancai konferencia, a feltétel nélküli megadás elvének elfogadása.
február 2.	Sztálingrádnál a német hadsereg leteszi a fegyvert.
március	A japán flotta veresége a Bismarck-szigetekenél.
április	A katyáni tömegsírok feltárása.
május	A Kommunista Internacionálé feloszlata.
május	A tengelycsapatok fegyverletétele Észak-Afrikában.
június	Amerikai csapatok partra szállnak a Salamon-szigetekenél.
július	Angol-amerikai partraszállás Szicíliában. Elkezdődik a kurszki tankcsata.
július	Mussolini leváltása.
szepetember	Az olasz fegyverszünet nyilvánosságra hozása. A salói köztársaság létrehozása.
október	A moszkvai külügyminiszteri értekezlet.
november	A kairói értekezlet.
november 28. – december 1.	A teheráni konferencia.

1944

január	Japán visszahúzódik a belső védelmi körre.
--------	--

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

március	Elindul a Vörös Hadsereg tavaszi offenzívája Ukrajnáért és Belorussziáért.
június 6. június	A szövetségesek partra szállnak Normandiában. Az amerikaiak elfoglalják a Mariana-szigeteket. Szovjet támadás Finnországban, a Baltikumban és Belorussziában.
július 20. augusztus	Merénylet Hitler ellen. A párizsi felkelés, a varsói felkelés kezdete.
augusztus 23. szeptember	Románia kiugrása a háborúból. Bulgária és Finnország fegyverszünetet köt.
október 20. október	Belgrád felszabadítása. Angol partraszállás Görögországban. Tengeri csata a Fülöp-szigetekenél a japán flotta vereségével.
dec. 16.	Német ellentámadás az Ardenneknben.
1945	
február 4-11. április	A szövetségesek Jaltai konferenciája. Az amerikaiak partra szállnak Okinaván. Szovjet-amerikai csapatok találkozása az Elbánál.
május 2. május 9. június 26. július 17. – augusztus 2.	Berlin eleste. Európában befejeződik a második a világháború. San Franciscóban elfogadják az ENSZ alapokmányt. A potsdami konferencia.
augusztus 6. augusztus 8. augusztus 9. szeptember 2.	Hirosimára ledobják az első atombombát. Szovjetunió hadat üzen Japánnak. Nagasakira ledobják a második atombombát. Japán kapitulációja. Ezzel a Csendes-óceán térségében is véget ér a második világháború.

Magyar történelem

1914	
július	Tisza István előbb ellenzi a Szerbia elleni háborút, majd támogatja.
1916	
július augusztus	Károlyi Mihály megalakítja a Függetlenségi és 48-as Pártot. Többszöri összecsapás Isonzonál és Doberdonál. A román csapatok betörnek Erdélybe.
november december	Ferenc József meghal. IV. Károlyt magyar királlyá koronázzák.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségéhez, felvételihez 1993/1994

1917

február	IV. Károly béketárgyalásokat kezdeményez.
június	Tisza István lemond, Eszterházy Móric lesz a miniszterelnök.
június	Létrejön az ún. Választójogi Blokk.
augusztus	Wekerle Sándor kormányt alakít.

1918

április	Az antant hadviselő félnek ismeri el Csehszlovákia Nemzeti Tanácsát és a Román Egység Nemzeti Tanácsát.
október 16.	IV. Károly kiáltványban jelenti be a Monarchia átalakítását szövetségi állammá.
október 17.	Tisza István a parlamentben elismeri a háború elvesztését.
október 25.	A Magyar Nemzeti Tanács létrehozása, elnöke Károlyi Mihály.
október vége	Deklarálják a csehszlovák állam megalakulását, és Horvátország csatlakozását a közös délszláv államhoz.
október 28.	A "lánczídi csata".
október 30-31.	Győz a polgári demokratikus forradalom.
november 1.	Károlyi Mihály kormányt alakít.
november 13.	IV. Károly lemond az államügyek intézéséről. A belgrádi fegyverszüneti egyezmény aláírása.
november 16.	A köztársaság kikiáltása.
november	A Kommunisták Magyarországi Pártja megalakul.
december	A cseh és román csapatok megkezdik Magyarország elfoglalását.

1919

január	Károlyi Mihály köztársasági elnök lesz, és Berinkey Dénes kormányt alakít.
február	Törvény a földosztásról.
március 20.	A Vix-jegyzék.
március 21.	A polgári kormány lemondása, az MSZDP KMP egyesülése. Magyarországi Szocialista Párt néven, a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása.
március – április	A Forradalmi Kormányzótanács legfontosabb intézkedései az ún. szocializmus bevezetése érdekében.
április	Román és cseh támadás. Létrejön az Anti Bolsevista Comité Bécsben, Bethlen István vezetésével.
május	Károlyi Gyula ellenkormányt alakít Aradon.
május – június	Győzelmek a csehek fölött a Felvidéken.
június 13.	Clemenceau második jegyzéke. Kivonulás a Felvidékről.
június	Felkelések a proletárdiktatúra ellen Budapesten és a Duna-Tisza közén.
július	A szegedi ellenkormány megalakulása. A Vörös Hadsereg sikertelen támadása a Tiszánál.
augusztus 1.	A Tanácsköztársaság bukása, a Peidl-kormány megalakulása.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

augusztus 4.	A román csapatok megszállják Budapestet.
augusztus 7.	A Friedrich-kormány megalakulása.
október	George Russel Clerk Budapestre érkezése.
november 16.	A románok távozása után Horthy bevonul a fővárosba.
november	A Huszár Károly vezette koalíciós kormány megalakulása.
1920	
január	Nemzetgyűlési választások.
március 1.	Horthy Miklós kormányzóvá választása. A Simonyi-Semadan-kormány megalakulása.
június 4.	Magyarország aláírja a trianoni békét.
július	Teleki Pál kormányt alakít.
november	Törvény a földreformról.
1921	
március	1921. III. tc. az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről.
március–április	IV. Károly első visszatérési kísérlete.
április	Bethlen István kormányt alakít.
október	IV. Károly második visszatérési kísérlete, a "budaörsi csata".
november 6.	A nemzetgyűlés megszavazza a Habsburg-ház trónfosztását.
december	Népszavazás Sopron és környékén. Megállapodás a kormány és az MSZDP között/Bethlen-Payer-paktum/.
1922	
február	Az Egységes Párt létrejötte.
március	Kormányrendelet a választójog szabályozásáról.
április	IV. Károly halála.
szeptember	Magyarország felvétele a Népszövetségbe.
1924	
március	Magyarország népszövetségi kölcsönt kap.
június	A pénzügyi stabilizáció kezdete.
1926	
november	A felsőház létrehozatala.
1927	
január	Az új pénznem, a pengő bevezetése.
április	Magyar-olasz barátsági szerződés kötése.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1928	Magyarország csatlakozik a Briand–Kellogg-paktumhoz.
1931	
február	A Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt zászlóbontása.
augusztus	A Bethlen-kormány lemondása, és Károlyi Gyula kormányának megalakulása.
szeptember	A statárium életbe léptetése. A biatorbágyi merénylet.
1932	
október	Gömbös Gyula kormányának megalakulása, a 95 pontos Nemzeti Munkaterv meghirdetése. Az Egységes Párt átalakítása, fölveszi a Nemzeti Egység Pártja nevet.
1933	
június	Gömbös látogatása Hitlernél, majd kereskedelmi egyezmény megkötése.
július	A kormányzói jogkör kiterjesztése.
1934	
február	Magyarország felveszi a diplomáciai kapcsolatot a Szovjetunióval.
március	Magyar-osztrák-olasz hármass egyezmény /a római jegyzőkönyv/.
1935	
március	Szálasi megalakítja a Nemzeti Akarat Pártját. Bethlen István kilép a NEP-ből.
1936	
október	Gömbös halála, Darányi Kálmán kormányalakítása.
1937	
március 15.	A Márciusi Front zászlóbontása.
július	A kormányzói jogkör kiszélesítése; az új választójogi törvény alapján a titkos választások bevezetése vidéken is.
1938	
március	A Darányi-kormány meghirdeti a fegyverkezési programot /az ún. győri program/.
május	Imrédy Béla kormányának megalakulása. Eucharisztikus Kongresszus Budapesten.
november 3.	Az első zsidótörvény elfogadása.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1939

február	Teleki Pál kormányának megalakulása. Magyarország csatlakozik az antikomintern paktumhoz.
március	A kormánypárt felveszi a Magyar Élet Pártja nevet. A Nyilaskeresztes Párt megalakulása.
március 13.	A magyar hadsereg megkezdte a Kárpátalja visszacsatolását.
április	Magyarország kilép a Népszövetségből.
május	A második zsidótörvény elfogadása. A két háború közötti utolsó országgyűlési választások.
július	A Nemzeti Parasztpárt megalakulása.
szeptember	A magyar kormány elutasítja a német csapatok átengedését.

1940

augusztus 30.	A második bécsi döntés.
november	Magyarország csatlakozik a háromhatalmi egyezményhez.
december	Magyar-jugoszláv barátsági szerződés aláírása.

1941

április 3.	Teleki Pál miniszterelnök halála.
április 4.	Bárdossy László kormányának megalakulása.
április 11.	A magyar csapatok átlélik a volt Jugoszlávia határát.
június 26.	Kassa bombázása.
június 27.	Magyarország belépése a Szovjetunió elleni háborúba.
július	Törvény a nyolcosztályos népiskoláról.
augusztus	A harmadik zsidótörvény.
december	Nagy-Britannia hadat üzen Magyarországnak. Magyarország hadat üzen az USA-nak.
december 25.	A Népszava háborúellenes karácsonyi számának megjelenése.

1942

február közepe	Megalakul a Történelmi Emlékbizottság.
március	Kállay Miklós kormányának megalakulása.
április	Megkezdődik a 2. magyar hadsereg kiszállítása a frontra.
június	Az USA hadat üzen Magyarországnak.
augusztus 20.	Horthy István kormányzóhelyettes halála a fronton.

1943

január 12. – február 9.	A második magyar hadsereg pusztulása a Donnál.
augusztus	A balatonszárszói találkozó.
szeptember	Az SZDP és a FKGP közös nyilatkozata a háború folytatása ellen. Isztambulban átnyújtják a magyar megbízottaknak az angol kormány előzetes fegyverszüneti feltételeit.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

október A magyar kormány lisszaboni követe útján az előzetes fegyverszüneti feltételek tudomásul vételéről értesíti a szövetségeseket.

1944

március 18. Horthy és Hitler találkozója Klessheimben.
március 19. Magyarország német megszállása.
március A Sztójay-kormány megalakulása.
május A zsidók deportálásának megkezdése.
május Megalakul a Magyar Front.
június Horthy leállította a zsidók deportálását.
augusztus 25. Szovjet csapatok átlépik az akkori Magyarország határát.
augusztus 29. Horthy Lakatos Gézát nevezi ki miniszterelnöknek.
október 11. Magyarország előzetes fegyverszüneti megállapodást ír alá Moszkvában.
október 15. Horthy kiugrási kísérlete.
október 16. Szálasi és a nyilasok hatalomátvétele.
november Megalakul a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottsága /vezetője: Bajcsy-Zsilinszky Endre/.
december 21. Összeül az Ideiglenes Nemzetgyűlés Debrecenben.
december 22. Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása Debrecenben, Dálnoki Miklós Béla vezetésével.
december 24. Megkezdődik Budapest ostroma.
december 24. Bajcsy-Zsilinszky Endre kivégzése.

1945

január 20. Fegyverszünet aláírása Moszkvában.
február 13. Budapest szovjet bevétele.
április 13. A fegyveres harcok megszűnése Magyarországon.

Topográfia

Egyetemes történelem

Szerbia	Galícia	Ypern
Bosznia-Hercegovina	Lemberg	Gorlice
Szarajevó	Przemysl	Verdun
Marne	Belgrád	Somme
Tannenberg	Gallipoli	Caporetto
Mazuri-tavak	Dardanellák	Jütland

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

Piave	Balti államok	Moszkva
Szentpétervár	Riga	Pearl Harbor
Bukarest	Vilna /Vilnius/	Murmanszk
Breszt-Litvoszk	Kiel	Baszra
Szaloniki	Weimar	Harkov
Padua	Washington	Sztálingrád
Compiègne	Ruhr-vidék	Baku
Versailles	Lausanne	Midway-szigetek
St. Germain	Genf	El-Alamein
Neuilly	Kronstadt	Algír
Elzász-Lotaringia	Locarno	Orán
Saar-vidék	Marseille	Casablanca
Rajna-vidék	Madrid	Salamon-szigetek
Danzig /Gdansk/	Nürnberg	Szicília
Posen /Poznań/	Berlin	Salerno
Kelet-Poroszország	Genova	Kurszk
Szilézia	Rapallo	Teherán
Cseh- és Morvaország	München	Normandia
Dél-Tirol	Szudéta-vidék	Fülöp-szigetek
Trient /Trento/	Memel-vidék	Mariana-szigetek
Isztria	Teschen	Auschwitz
Dalmácia	Belorusszia	Varsó
Trieszt	Ukrajna	Párizs
Fiume	Karélia	Monte-Cassino
Krajna	Narvik	Iaşi
Karintia	Ardennek	Jalta
Laibach /Ljubljana/	Dunkerque	Okinava
Klagenfurt	Dover	Elba
Bukovina	Vichy	San Francisco
Besszarábia	Kréta	Potsdam
Dél-Dobrudzsa	Málta	Hirosima
Makedónia	Tripoli	Nagasaki
Montenegró	Tobruk	Mandzsúria

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

Magyar történelem

Isonzó	Kárpátalja	Munkács
Doberdó	Kápolna	Ungvár
Turócszentmárton	Salgótarján	Észak-Erdély
Gyulafehérvár	Miskolc	Trianon /palota/
Kolozsvár	Eperjes	Muraköz
Zágráb	Kalocsa	Szabadka
Belgrád	Dunapataj	Újvidék
Szatmárnémeti	Bécs	Don
Nagyvárad	Szeged	Voronyezs
Arad	Szolnok	Klessheim
Székelyföld	Siófok	Isztambul
Partium	Nyugat-Magyarország	Lisszabon
Királyhágó	/Burgenland/	Debrecen
Bácska	Sopron	Székesfehérvár
Bánát	Budaörs	Sopronkőhida
Baranyai háromszög	Biatorbágy	
Felvidék – Csallóköz	Komárom	
	Kassa	

Nevek

Osztrák-Magyar Monarchia és Magyarország

Ferenc József	Garami Ernő	Apponyi Albert
Ferenc Ferdinánd	Kunfi Zsigmond	Simonyi-Semadam
Tisza István	Kun Béla	Sándor
IV. Károly	Garbai Sándor	József főherceg
Károlyi Mihály	Stromfeld Aurél	Rassay Károly
Wekerle Sándor	Böhm Vilmos	Teleki Pál
Jászi Oszkár	Peidl Gyula	Bethlen István
Vázsonyi Vilmos	Friedrich István	Peyer Károly
Nagyatádi Szabó István	Huszár Károly	Károlyi Gyula
Berinkei Dénes	Horthy Miklós	Gömbös Gyula
		Darányi Kálmán

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

Imrédy Béla	Vörös János	Klebelsberg Kuno
Werth Henrik	Miklós Béla	Németh László
Bárdossy László	Bajcsy-Zsilinszky Endre	Kovács Imre
Horthy István	Tildy Zoltán	Szentgyörgyi Albert
Kállay Miklós	Kiss János	Babits Mihály
Keresztes-Fischer Ferenc	Szálasi Ferenc	Móricz Zsigmond
Jány Gusztáv	Apor Vilmos	Bartók Béla
Horthy István	Prohászka Ottokár	Kodály Zoltán
Sztójay Döme	Szekfű Gyula	József Attila
Lakatos Géza	Hóman Bálint	Illyés Gyula
Veress Lajos	Szabó Dezső	

Más országokból

USA

Wilson, Woodrow
Ford, Henry
Dawes, Charles Gates
Roosevelt, Franklin
Delano
Eisenhower, Dwight
David
Mac Arthur, Douglas
Truman, Harry

Anglia

Clerk /George Russell/
Lloyd George, David
Mac Donald, Ramsay
Chamberlain, Nevile
Churchill, Winston
Montgomery, Bernard
Law
Attlee, Clement

Franciaország

Vix, Fernard
Clemenceau, Georges
Blum, Leon
Daladier, Edouard,
Pétain, Henri-Philippe
Gaulle, Charles de

**Oroszország –
Szovjetunió**

II. Miklós cár /Romanov
dinasztia/
Lvov, Georgij
Jevgenyjevics
Kerenszkij, Alexandr
Fjodorovics
Lenin, Vlagyimir Iljics
Kornyilov, Lavr
Georgijevics
Trockij, Lev Davidovics
Sztálin, Jozsif
Visszarionovics

Molotov, Vjacseszlav
Mihajlovics
Zsukov, Georgij
Konsztantyinovics

Németország

II. Vilmos császár
Ébert, Friedrich
Stresemann, Gustav
Hindenburg, Paul von
Hitler, Adolf
Weesenmayer, Edmund
Göring, Hermann
Ribbentrop, Joachim von
Göbbels, Joseph Paul
Rommel, Erwin
Paulus, Friedrich

Olaszország

III. Viktor Emanuel
Mussolini, Benito
Ciano, Galeazzo

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

Badoglio, Pietro
Orlando, Vittorio
Emanuele

Vatikán

XI. Pius
XII. Pius /korábban
Pacelli bíboros/

Ausztria

Renner, Karl
Seipel, Ignaz
Dollfuss, Engelbert
Schuschnigg, Kurt

Csehszlovákia

Masaryk, Thomas
Beneš, Eduard
Tiso, Jozef

Románia

II. Károly
Brătianu, Ion

Maniu, Iuliu

Antonescu, Ion

**Szerb–Horvát–Szlovén
Királyság – Jugoszlávia**

Sándor király
Tito, Josip Broz
Pavelic, Ante

Lengyelország

Piłsudski, Jozef
Sikorski, Wladyslaw

Bulgária

III. Borisz cár
Sztambolijcski,
Alekszandar
Dimitrov, Georgi

Spanyolország

Primo de Rivera, Miquel
Franco, Francisco

Törökország

Kemal, Musztafa

India

Gandhi, Mohandas
Karamchand
Nehru, Dzsaváharlál

Kína

Szun Jat-szen
Csang Kaj-sek
Mao Ce-tung

Perzsia, Irán

Reza Shah Pahlavi

Japán

Hirohito császár
Tanaka, Giichi
Konoye, Fumimaro
Tojo, Hideki

3. MELLÉKLET

SEGÉDLET II.

TÖRTÉNELEM ÉRETTSÉGIHEZ, FELVÉTELIHEZ

Összeállította: Kaposi József szakértő, Rózsavölgyi Gábor vezető tanár

Lektorálta: Dr. Salamon Konrád főiskolai tanár, Dr. Horváth Jenő főiskolai tanár

Készült az Országos Közoktatási Szolgáltató Irodában (1994)

Kronológia

Egyetemes történelem

1945

október	A Kuomintang és a Kínai Kommunista Párt közötti szakítást követően kirobban a kínai polgárháború.
október – 1946.
október 1-ig
az év folyamán	22 német háborús főbűnös pere Nürnbergben.
A Bretton Woods-i konferencia.
A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság kikiáltása.
Lakosságcserek és kitelepítések Kelet-Közép-Európában.
Enver Hodzsa kommunista hatalomátvétele Albániában.

1946

január	Londonban 51 ország képviselőinek részvételével megnyílik az ENSZ első közgyűlése
március	Churchill Fulton-i beszéde
nyár-ősz	A párizsi békekonferencia tanácskozásai
október
az év folyamán	Kirobban a görög polgárháború és tart 1949 októberéig
Az Olasz Köztársaság kikiáltása.
Bulgáriában a kommunisták kerülnek hatalomra és kikiáltják a népköztársaságot.
Franciaországban megalakul a „negyedik köztársaság”.
Vietnamban a kommunista Ho Si Minh alakít kormányt, majd kirobban az 1954-ig tartó francia-vietnami háború.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1947

- január 1. Németország amerikai és angol megszállási övezeteit Bizónia néven gazdaságilag egyesítik.
- február 10. A győztes hatalmak aláírják a békeszerződést Finnországgal, Olaszországgal, Romániával, Bulgáriával és Magyarországgal.
- március 12. Truman amerikai elnök kongresszusi üzenete: az Egyesült Államok segítséget ad a kommunizmus ellen küzdő államoknak (Truman-doktrína).
- június 5. Az „Európai Újjáépítési Program”, a Marshall-terv meghirdetése.
- augusztus India független lesz, megalakul Pakisztán.
- szeptember Megalakul a KOMINFORM (Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája).
- november Juliu Maniu elítélése Romániában. Mihály királyt lemondatják.
- az év folyamán A bolgár, lengyel, román parasztpártok szétverése.
Lengyelországban Bierut lesz az államfő és a nem kommunistákat kizorítják a hatalomból.
A németek (svábok és szászok) kitelepítése Csehszlovákiából, Lengyelországból és Magyarországról.
Szlovák-magyar népességcsere.
Palesztina arab és zsidó részre osztása.

1948

- február Kommunista államcsínyt követően Klement Gottwald alakít kormányt Csehszlovákiában.
- április Gherghiu-Dej és a Román Munkáspárt megszerzi a hatalmat Romániában.
- május A Zsidó Nemzeti Tanács Tel-Avivban kikiáltja Izrael államot, az arab országok aznap megtámadják.
- június A berlini válság kezdete (a Szovjetunió lezárja a Berlint nyugati zónákkal összekötő utakat; amerikai léghíd létesül).
A KOMINFORM pártjai szakítanak a jugoszláv kommunistákkal.
- november A 7 japán háborús főbűnös elítélése és kivégzése.
- az év folyamán Bizóniából Trizónia lesz a francia övezet csatlakozásával.
Mahatma Gandhi meggyilkolása.
Bilaterális (kétoldalú) szerződések a szovjet-blokkon belül.
A 38. szélességi fok mentén kettéosztott Koreában két különböző kormány alakul.
Megjelenik Orwell 1984 című műve.

1949

- január Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa néven a szovjet blokk hat országa közös gazdasági szervezetet hoz létre.
- április 4. 12 ország részvételével megalakul a NATO.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

május	Strasbourgban létrejön az Európa Tanács 13 állam részvételével. Amerikai-szovjet megegyezéssel véget ér a berlini blokád. Bonn székhellyel megalakul a Német Szövetségi Köztársaság.
szeptember	A Szovjetunió is rendelkezik atombombával.
október 1.	Mao Ce-tung Pekingben a Mennyei Béke kapujánál kihirdeti a Kínai Népköztársaságot.
október	A királpárti erők győzelmével véget ér a görög polgárháború. Megalakul a Német Demokratikus Köztársaság.
az év folyamán	Indonézia független lesz. Kasmírért indiai-pakisztáni háború robban ki. Kommunistaellenes kampány az USA-ban. Csang Kaj-sek Tajvanra menekül.
1950	
június	Észak-koreai csapatok benyomulnak Dél-Koreába, elkezdődik a koreai háború.
1951	
az év folyamán	Kínai megszállja Tibetet. Japánnal 48 állam (a Szovjetunió kivételével) békét köt.
1952	
az év folyamán	A bonni szerződésben a három szövetséges nyugati hatalom elismeri az NSZK egyenjogúságát (1954-ben lép életbe!). Meghal VI. György angol király, II. Erzsébet lép a trónra. Az USA-ban tombol a McCarthy-hisztéria, kivégzik a Rosenberg-házaspárt. Az amerikaiak hidrogénbombát robbantanak.
1953	
március 5.	Sztálin halála.
június 17.	Tömegmegmozdulások Kelet-Berlinben. (A szovjet hadsereg leveri.)
július	A koreai fegyverszünet megkötése Panmindzsonban.
az év folyamán	A szovjetek is hidrogénbombát robbantanak.
1954	
az év folyamán	A franciák kapitulálnak Dien Bien Phu-nál, Vietnamban. Elkezdődik a szovjet hadsereg felfegyverzése atomfegyverekkel.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1955

április

A „harmadik világ” független államainak bandungi konferenciája.

május

Az NSZK-t felveszik a NATO-ba.

május 14.

Megalakul a Varsói Szerződés.

május 15.

Az osztrák államszerződés: Ausztria független, semleges állam.
Hruscsov és Bulganyin belgrádi „canossája” Titónál.

1956

február

Az SZKP XX. kongresszusa elítéli a sztálini „személyi kultuszt”.

április

Megszűnik a KOMINFORM.

június 28.

A poznańi felkelés.

július

Az egyiptomi kormány államosítja a Szezei-csatornát.

október

Kirobban a szuezi válság.

Izrael megtámadja Egyiptomot, angol és francia beavatkozás.

A Szovjetunió és Japán megszünteti a hadiállapotot egymással.

1957

március

Franciaország, Olaszország, az NSZK és a BENELUX államok
Rómában létrehozzák az Európai Közösséget.

október

A szovjetek fellövik az első mesterséges holdat (szputnyik).

az év folyamán

A Szovjetunió interkontinentális rakétát próbált ki.

Az Eisenhower-doktrína meghirdetése a közel-keleti beavatkozásról.

1958

az év folyamán

Franciaország új alkotmánya értelmében megalakul az V. köztársaság.
Kína meghirdeti a „nagy ugrás”-t.

1959

január

A Fidel Castro vezette erők megdöntik a Batista-diktatúrát.

1960

az év folyamán

Az EFTA és az OPEC megalakulása.

Az U2-s amerikai kémrepülő lelövése.

1961

április

Jurij Gagarin személyében először tesz ember űrutazást.

A Disznó-öbölben a kubai emigránsok sikertelen akciója.

június

Hruscsov és Kennedy sikertelen bécsi leszerelési tárgyalásai.

augusztus 13.

Az NDK megépíti a „berlini falat”.

az év folyamán

Az OESD megalakul.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

XXIII. János pápa „Mater et magistra” enciklikájában újrafogalmazta az egyház tanítását több fontos szociális kérdésre vonatkozóan.

1962

október-
november
az év folyamán

A kubai rakétaválság.

Összeül a II. Vatikáni Zsinat XXIII. János, majd 1963-tól VI. Pál elnökletével.

1963

augusztus 5.
november

Az USA, Nagy-Britannia és a Szovjetunió aláírják az atomcsend egyezményt Moszkvában.

J. F. Kennedy amerikai elnök meggyilkolása Dallasban.

1964

augusztus

A tonkini incidens.

A vietnami-amerikai háború kezdete.

1965

az év folyamán

Az amerikai Gemini-4 egyik űrhajósa űrsétát tesz.

Befejeződik a Vatikáni Zsinat. A latin helyett a nemzeti is lehet a liturgia nyelve.

1966

az év folyamán

Kínában meghirdetik a „kulturális forradalmat”.

1967

június
az év folyamán

A harmadik ún. hat napos arab-izraeli háború.

Megalakul az Európai Közösség.

1968

június
augusztus 20-21.
az év folyamán

Megjelenik a „kétezer szó” című nyílt levél Csehszlovákiában.

A Varsói Szerződés öt tagországának katonai intervenciója véget vet az „emberarcú szocializmus” kísérletnek.

Baloldali – elsősorban diák- – megmozdulások Párizsban, Németországban és az USA-ban.

1969

június 21.

Neil Armstrong személyében az első ember lép a Holdra.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1970

az év folyamán Megkezdődnek a SALT-tárgyalások Bécsben.
Véres események a gdanski Lenin Hajógyárban.

1972

az év folyamán Nagy-Britannia, Írország, Dánia csatlakozása az EGK-hoz.
Brezsnyev és Nixon aláírja a SALT-I megállapodást.

1973

szepember Chilében katonai puccs dönti meg a szocialista kormányt.
Meggyilkolják Salvador Allende köztársasági elnököt.
az év folyamán Franco diktátor halála, a spanyol demokrácia visszaállításának kezdete.

1976

az év folyamán Vietnam egyesül, Saigont Ho Si Minh-városra keresztelik.

1977

az év folyamán Csehszlovák értelmiségek útjára indítják a Charta '77-et.

1978

az év folyamán II. János Pál néven több mint 400 év után nem olasz, hanem lengyel
pápát választanak a katolikus egyház fejévé Rómában.

1979

július Brezsnyev és Carter aláírják a SALT-II egyezményt.
december A szovjet csapatok bevonulnak Afganisztánba.
az év folyamán Vietnam elfoglalja Kambodzsát.
Kínai-vietnami határháború.
Iránban lezajlik az „iszlám forradalom”.
Nicaraguában a Sandinista mozgalom megdönti a diktatúrát.

1980

az év folyamán Rhodésia független állam lesz Zimbabwe néven.
A moszkvai olimpiát számos nyugati ország: USA, NSZK, Japán és
mások bojkottálják Afganisztán és Kuba miatt.
Válságban jut a LEMP, óriási sztrájkhullám Lengyelországban.
Lech Walesa vezetésével megalakul a Szolidaritás.
Kitör az irak-iráni öbölmenti háború.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1981

az év folyamán Merényletet követnek el Rómában II. János Pál ellen.

1982

az év folyamán A Falkland- (Malvin-)szigetek birtokáért kirobban a háború Argentína és Nagy-Britannia között.

1983

az év folyamán 35 európai ország képviselői lemondanak az erő alkalmazásáról a madridi EBEÉ záróértekezleten.
A szovjet légierő lelő egy dél-koreai utasszállító gépet.

1984

az év folyamán Az USA űrfegyverkísérleteket hajt végre.
A „keleti blokk” országai – Románia és Jugoszlávia kivételével – bojkottálják a Los Angeles-i nyári olimpiát.

1985

március M. Sz. Gorbacsov lesz a Szovjetunió Kommunista Pártja főtitkára.
május A brüsszeli Heysel stadionban angol és olasz szurkolók tömegverekedése több tucat áldozatot követel.

1986

április Tragédia a csernobili atomerőműben.

1987

december Gorbacsov és Reagan rakéta-leszerelési egyezménye.

1988

az év folyamán Ceaușescu településrendezési terve napvilágot lát.
Kivonják a szovjet csapatokat Afganisztánból.
Sztrájkok Lengyelországban.
Tüntetések Csehszlovákiában.

1989

május Magyarország megkezdja a „Vasfüggöny” lebontását.
június Vérfürdő a pekingi Tienanmen téren.
augusztus Lengyelországban a Szolidaritás adja a miniszterelnököt. (A keleti blokkban 40 év óta az első nem kommunista!)
november A berlini fal lebontása.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

december	A „bársonyos forradalom” Csehszlovákiában. Zsivkov leváltása Bulgáriában. A véres temesvári események. A bukaresti fordulat, Ceausescu megbuktatása és kivégzése. Ion Iliescu kerül hatalomra.
1990	
október az év folyamán	Németország újraegyesülése. Demokratikus változások Bulgáriában, a balti államokban és Mongóliában. Csehszlovákiából Cseh- és Szlovák föderáció jön létre. Súlyos magyarellenes zavargások Marosvásárhelyen. A balti államok, Ukrajna, Belorusszia, Moldova önállósulása. Horvátország, Szlovénia majd Bosznia-Hercegovina elszakadása Jugoszláviától. Puccskísérlet Gorbacsov ellen. Irak okkupálja Kuvaitot.
1991	
február az év folyamán	Kitört az „Öböl-háború”. Megszűnik a Szovjetunió, létrejön a Független Államok Közössége. Balkánon a nagyszerb – későbbi nagyhorvát – törekvések miatt háború robban ki előbb Horvátországban, majd Boszniában.
1992	
az év folyamán	Csehország és Szlovákia két külön állam lesz. 12 év után Bill Clinton személyében újra Demokrata párti elnököt választanak az USA élére.
<i>Magyar történelem</i>	
1945	
március 17. április	Az Ideiglenes Nemzeti Kormány földreform-rendelete. Az ún. Kassai kormányprogram (Beneš-dekrétum) a kollektív bűnösség elve alapján megfosztja a csehszlovákiai magyarokat az állampolgárságuktól.
június	Dálnoki Miklós Béla és Vorosilov marsall (SZEB) aláírják a 200 millió dolláros jóvátételi egyezményt.
augusztus	50 000 szerb család betelepítése a Vajdaságba.
október	Törvényhatósági választások Budapesten.
november 4.	Nemzetgyűlési választások.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

november	A Tildy-kormány megalakulása
1946	
január	Megkezdődik a magyarországi németek kitelepítése.
február 1.	A köztársaság kikiáltása.
február	Nagy Ferenc miniszterelnök lesz. Lakosságcsere-egyezmény hazánk és Csehszlovákia között.
március	A Baloldali Blokk megalakulása. Szálasi Ferenc és társainak kivégzése.
június	A Szlovák Nemzeti Tanács rendelete a reszlovakizálásról. A szénbányák államosítása.
augusztus 1.	A forint bevezetése.
november	A legnagyobb nehézipari üzemek államosítása.
az év folyamán	Rajk László belügyminiszter feloszlatja a Cserkészszövetséget és a KALOT-ot. Az amerikaiak visszaadják az MNB aranykészletét. Megalakul a NÉKOSZ.
1947	
január	A Belügyminisztérium közleménye a Magyar Testvéri Közösség összeesküvéséről.
február 10.	Párizsban a nagyhatalmak aláírják Magyarországgal a békeszerződést.
február 25.	Kovács Bélát elhurcolják a szovjet hatóságok.
május	Nagy Ferenc miniszterelnököt emigrációba kényszerítik. Dinnyés Lajos lesz a miniszterelnök.
július 1.	A 3 éves terv elfogadása.
augusztus 31.	Országgyűlési választások.
szeptember	A bankok államosítása.
november	A belügyminiszter feloszlatja a Magyar Függetlenségi Pártot.
1948	
április	A 100-nál több munkást foglalkoztató üzemek államosítása.
június 12.	Az MKP és az SZDP egyesülése, létrejön az MDP.
június	Az egyházi iskolák államosítása.
július	Tildy Zoltán lemondása, Szakasits Árpád lesz a köztársasági elnök, Dobi István a miniszterelnök.
december 26.	Mindszenty József bíboros esztergomi érsek letartóztatása.
1949	
január	Magyarország is részt vesz a KGST megalakításában.
március 15.	Megalakul a Magyar Függetlenségi Népfront.
május	Az első „népfontos” országgyűlési választások.
augusztus	Az új „népi demokratikus” alkotmány elfogadása.
szeptember	Halálra ítélik és kivégzik Rajk Lászlót, és társait. Törvény az első 5 éves tervről.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

december Rendelet a 10 munkásnál többet foglalkoztató és a külföldi tulajdonban lévő üzemek államosításáról.

1950

április Szakasits Árpád köztársasági elnök letartóztatása.
augusztus A kormány és a katolikus püspöki kar megállapodása.
október Tanácsválasztások.

1952

az év folyamán A házingatlanok államosítása. A begyűjtési rendelet. Dobi István lesz az Elnöki Tanács elnöke, Rákosi Mátyás a miniszterelnök. A XV. nyári olimpián Helsinkiben 16 aranyéremmel minden idők legnagyobb sikerét értük el.

1953

március 5. Sztálin halála.
június 27-28. Az MDP KV „júniusi” határozata a hibák javításáról.
július Nagy Imre lesz a miniszterelnök.
november Az „évszázad mérkőzése” Londonban, Magyarország-Anglia 6:3.
az év folyamán Az „új szakasz” politikájának meghirdetése. Kitelepítések és büntetőtáborok megszüntetése. Ki lehet lépni a termelőszövetkezetekből és feloszthatók.

1954

július A berni labdarúgó világbajnoki döntőn elszenvedett vereségünk miatt utcai tüntetések vannak Budapesten.
október A Hazafias Népfrent alakuló kongresszusa.

1955

április Hegedűs András lesz a miniszterelnök.
május A részvételünkkel megalakul a Varsói Szerződés.
december Magyarországot felveszik az ENSZ-be.

1956

március-június A Petőfi-kör tevékenysége.
július Rákosi helyett Gerő lesz MDP KV főtitkára.
október 6. Rajk és társainak ünnepélyes temetése.
október MDP küldöttség Jugoszláviában.
október 22. Diákgyűlések a budapesti, miskolci, pécsi, soproni, szegedi egyetemeken. Megszületik a 16. pont.
október 23. A tüntetés, a forradalom kezdete. A Petőfi szobornál, a Bem szobornál

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.

Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

- és a Parlamentnél lejátszódó események. Harc a Rádiónál és a Sztálin szobor ledöntése.
- október 24. Az első szovjet beavatkozás, a szabadságharc kezdete. Nagy Imre lesz a miniszterelnök.
- október 25. A Parlament előtti vérengzés. Kádár János lesz az MDP KV főtitkára.
- október 26. A mosonmagyaróvári vérengzés.
- október 28. Nagy Imre a felkelők mellé áll és a nemzeti forradalomnak nyilvánítja az eseményeket. Tárgyalások kezdődnek a szovjet csapatok kivonásáról. Az ÁVH feloszlata.
- október 30. A felkelők elfoglalják az MDP Köztársaság téri székházát. Mindszenty bíboros érsek kiszabadítása Felsőpetényből. A koalíciós kormányzás helyreállítása.
- október 31. Koalíciós kormány alakul.
- november 1. Magyarország kilép a Varsói Szerződésből. Megalakul az MSZMP. Kádár János a Szovjetunióba távozik.
- november 3. Újjáalakul a koalíciós kormány. Katonai tárgyalások kezdődnek a szovjet csapatok kivonásáról. Mindszenty rádióbeszéde. Maléter Pál vezette küldöttséget az NKVD letartóztatja.
- november 4. Megindul a „Forgószél” hadművelet. A második beavatkozás. Megalakul a Kádár-féle Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány. Nagy Imre és társai a jugoszláv nagykövetségre menekülnek.
- november A Nagy-Budapesti Központi Munkástanács megalakulása. Nagy Imre és társainak Romániába internálása. Általános sztrájk.
- december A salgótarjáni vérengzés. Letartóztatások. Rögtönítélő bíraskodás bevezetése.

1957

- május Magyar-szovjet egyezmény a hazánkban állomásozó szovjet csapatok jogi helyzetéről.
- június Megkezdik tevékenységüket a népbíróságok.
- szeptember Az ENSZ napirendre tűzi a magyar kérdést.

1958

- június 16. Nagy Imre és társainak kivégzése.

1959

- december Az ENSZ elmarasztaló határozatot hoz a Szovjetunió és Magyarország ellen.
- az év folyamán Nagy ütemben elkezdődik a termelőszövetkezetek szervezése. Az Állami Egyházügyi Hivatal felállítása.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.

Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1961

az év folyamán A téészesítés befejezése.

1962

az év folyamán Az MSZMP VIII. Kongresszusa. „A szocializmus alapjainak lerakása.”
Az ENSZ leveszi a magyar kérdést napirendjéről.

1963

az év folyamán Általános közkegyelem a politikai foglyok részére. Ekkor szabadul
börtönéből Bibó István.

1968

január 1. Életbe lép az „új gazdasági mechanizmus”.
augusztus 21. Magyarországnak részt kell venni a Csehszlovákia elleni katonai
akcióban.

1970

az év folyamán A budapesti metró első vonalának felavatása.

1971

az év folyamán Mindszenty József elhagyhatja az amerikai nagykövetséget és
Rómába távozik.

1974

az év folyamán Kormánydöntés Bős-Nagymarosról.

1975

az év folyamán Lázár György lesz a miniszterelnök.
Resztalinizálás az állami pártvezetésben.

1978

január 6. Az Egyesült Államok kormánya visszaadta Magyarországnak a Szent
Koronát és a koronázási jelvényeket.

1984

az év folyamán A Szovjetunió nyomására Magyarországnak bojkotálnia kell a Los
Angeles-i olimpiát.

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

1984

az év folyamán Az MSZMP utolsó „teljes” kongresszusa irreális gazdasági célkitűzéseket fogalmaz meg. Az első többjelöltes országgyűlési és tanácsági választások a „szocialista rendszerben”.

1987

szeptember 27. Lakiteleken megalakul a Magyar Demokrata Fórum, az első legális ellenzéki tömörülés

1988

május Az MSZMP pártértekezlete. Kádár helyett Grósz Károly a főtitkár.
november Megalakul Németh Miklós kormánya.
az év folyamán Megalakul a FIDESZ, a Szabad Kezdeményezések Hálózata, majd belőle az SZDSZ. Újjáalakul a FKGP, a KDNP és az SZDP. Létrejön a Történelmi Igazságtétel Bizottsága (TIB).

1989

január Pozsgay Imre 1956-ot „népfelkelésnek” nevezi.
március Megalakul az Ellenzéki Kerekasztal.
június 16. Nagy Imre és mártírtársai gyászszertartása a Hősök terén.
szeptember Az NDK állampolgárok előtt megnyitjuk a nyugati határunkat.
Megállapodás az Ellenzéki Kerekasztal és az MSZMP között.
október Az MSZMP XIV. Kongresszusa feloszlatja a pártot. Létrejön a Magyar Szocialista Párt (MSZP).
az év folyamán Az időközi választásokon négy ellenzéki bekerül a parlamentbe.

1990

március 25- Az első szabad választások 1947 óta. Két fordulós országgyűlési
április 8. képviselőválasztások.
május Megalakul Antall József kormánya.
augusztus Göncz Árpád lesz a köztársasági elnök. Ismét történelmi címer az ország hivatalos jelképe.

1991

június 19. Helyreáll a szuverenitásunk. Az utolsó szovjet katona is elhagyja Magyarországot területét.
az év folyamán Felmondjuk (és meg is szűnik) a Varsói Szerződés és a KGST.

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.

Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

Topográfia

*Egyetemes történelem*¹²

Washington	Dien Bien Phu	Los Angeles
Lisszabon	Saigon	Csernobil
Kassa	Bandung	Szófia
Nürnberg	Bécs	Bukarest
Fulton	Belgrád	Temesvár
London	Bagdad	Pretória
Párizs	Szuec	Marosvásárhely
Németország megszállási övezetei	Havanna	Ukrajna
Berlin	Disznó-öböl	Belorusszia
Arab és zsidó Palesztina	Róma	Moldva
Izrael	Dallas	Litvánia
Pakisztán	Prága	Észtország
Koreai NDK és Köztársaság	Bogota	Lettország
Panmindzson	Gdansk	Horvátország
Moszkva	Santiago	„Kis” Jugoszlávia
Strasbourg	Madrid	Szlovénia
Bonn	Helsinki	Bosznia-Hercegovina
Peking	Tonkini-öböl	Szarajevó
Tajvan (Formosa)	Hanoi	Macedónia
Tibet	Kabul	Kuvait
Nevada	Falkland-szigetek	
	Granada	

Nevek

Egyetemes történelem

Albánia

Hodzsa, Enver

Algéria

Ben Bella, Ahmed
Bumedien, Hourari

Amerikai Egyesült Államok

Truman, Harry
Marshall, George

Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.

Kaposi József: Két tanterv között

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

McCarthy, Joseph
Raymond
Mac Arthur, Douglas
Eisenhower, Dwight
Szilárd Leó

Teller Ede
Rosenberg, Ethel és
Julius
Dulles, John Foster
Kennedy, John Fitzgerald
Kennedy, Robert Francis
Johnson, Lyndon B.
King, Martin Luther
Nixon, Richard
Armstrong, Niel
Kissinger, Henry
Carter, Jimmy
Reagan, Ronald
Bush, George
Clinton, Bill

Ausztria

Renner, Karl
Waldheim, Kurt

Bulgária

Dimitrov, Georgi
Petkov, Nikola
Zsivkov, Todor

Chile

Allende, Salvador
Pinochet, Alfonso

Csehszlovákia / és jogutódjai

Beneš, Eduard
Gottwald, Klement
Dubček, Alexander

Palach, Jan
Havel, Vaclav
Meciar, Miroslav
Duray Miklós

Dél-Afrikai Köztársaság

Botha, Pieter Willem
Mandela, Nelson

Egyiptom

Nasszer, Gamallabd el
Szadat, Anvar
Gáli, Butrosz

Franciaország

De Gaulle, Charles
Miterrand, Francois

India

Gandhi, „Mahatma”
Nohandász Karamcsand
Nehru, Pandit
Dzsavarharlal

Indonézia

Szukarno, Ahmed Abdul
Rahman

Irak

Husszein, Szaddam

Irán

Pahlavi, Reza
Khomeini, ruhollah

Izrael

Ben Gurion, David

Japán

Hirohito, Akira
Josida Sigaru

Jugoszlávia / és jogutódai

Tito, Joszip Broz
Gyilas, Milovan
Milosevics, Szlobodan
Tudjman, Franjo
Izetbegovics, Alija
Ágoston András

Kambodzsa

Szihanuk, Norodom

Kína

Csang Kaj-sek
Mao Ce-tung
CsouEn-laj
Teng Hsziao-ping

Korea

Kim Ir Szen
Li Szin Man

Kuba

Castro, Fidel
Guevarra, Ernesto „Che”

Lengyelország

Bierut, Boleslaw
Gomulka, Wladyslaw
Wałęsa, Lech
Jaruzelski, Wojciech

Líbia

Kadhafi, Moamer el

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

Mongólia

Cedenbal, Jumzsagijn

Nagy-Britannia

VI. György

II. Erzsébet

Churchill, Winston

Leonard Spencer

Thatcher, Margaret

**Németország, ill.
jogelődjei**

Adenauer, Konrad

Pieck, Wilhelm

Brandt, (Herbert Karl)
„Willy”

Uhlbricht, Walter

Dutschke, Rudolf „Vörös
Rudi”

Honecker, Erich

Kohl, Helmut

Norvégia

Trygve Lie

Olaszország

III. Viktor Emánuel

De Gasperi, Alcide

Moro, Aldo

Berlingver, Enrico

Románia

II. Mihály király

Maniu, Iuliu

Gheorghiu-Dej, Gheroghe

Groza, Petru

Ceasescu, Nicoale és
Elena

Iliescu, Ion

Tőkés László

Sütő András

Spanyolország

Franco, Francisco

János Károly király

Svédország

Hammarskjöld, Dagmr

Palme, Olof

**Szovjetunió, ill.
jogutóadi**

Sztálin, Jozzif

Visszarionovics

Molotov, Vjacseszlav

Mihajlovics

Berija, Lavrentyij
Pavlovics

Hruscsov, Nyikita
Szergejevics

Andropov, Jurij
Vlagyimirovics

Gagarin, Jurij
Alekszejevics

Brezsnyev, Leonyid Iljics

Gromiko, Andrej
Andrejevics

Gorbacsov, Mihail
Szergejevics

Sevarnadze, Eduard

Jelcin, Borisz

Nyikolajevics

Vatikán

XXIII. János

VI. Pál

II. János Pál (Karol
Wojtyla)

Vietnam

Ho Si Minh

Magyar történelem

Dálnoki Miklós Béla

Gyöngyösi János

Vorosilov, Kliment

Nagy Imre

Tildy Zoltán

Dobi István

Vas Zoltán

Rákosi Mátyás

Gerő Ernő

Kovács Béla

Szakasits Árpád

Kéthly ASnna

Peyer Károly

Kovács Imre

Veres Péter

Erdei Ferenc

Varga Béla

Sulyok Dezső

Schlachta Margit

Pfeiffer Zoltán

Barankovics István

**Forrásközlések történelemtanításunk közelmúltjából V.
Kaposi József: Két tanterv között**

Témakörök és Segédlet I-II. a történelem érettségihez, felvételihez 1993/1994

Balogh István
Marosán György
Farkas Mihály
Kádár János
Grósz József
Révai József
Mindszenty József
Hegedűs András
Losonczy Géza
Donáth Ferenc
Maléter Pál
Király Béla
Piros László
Szilágyi József

Lukács György
Kopácsi Sándor
Szabó János
Pongrácz Gergely
Angyal István
Nickelsburg László
Dudás József
Bibó István
Szigethy Attila
Mikojan, Anasztáz
Szuszlov, Mihail
Rácz Sándor
Münnich Ferenc
Nyers Rezső

Fehér Lajos
Acél György
Fock Jenő
Losonczi Pál
Lázár György
Grósz Károly
Németh Miklós
Pozsgay Imre
Szűrös Mátyás
Horn Gyula
Antall József
Szabad György
Göncz Árpád

4. MELLÉKLET

A KÖZÉPISKOLA TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEI (1988–1995)

- JÓVÉRNÉ SZIRTES Ágota (1988): *Történelem a gimnázium IV. osztálya számára*. A legújabb kor. Ötödik kiadás. Tankönyvkiadó, Budapest, 229 p.
- JÓVÉRNÉ SZIRTES Ágota – SIPOS Péter (1989): *Történelem a gimnázium IV. osztálya számára 1914–1945 (!)*. Hatodik, átdolgozott kiadás. Tankönyvkiadó, Budapest, 174 p.
- Magyar Lajos Alapítvány munkaközössége: *Történelem IV. 1944–1990*. Szerk. BORSÁNYI György. Felelős szerk. BENKES Mihály. A középfokú iskolák számára. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991. 190 p.
- Magyar Lajos Alapítvány munkaközössége (Benkes Mihály, Borsányi György, Kende János, Krausz Tamás, Ravasz István, Sipos Péter): *Történelem IV. 1914–1945*. Szerk. BORSÁNYI György és BENKES Mihály. Cégér Kiadó, Budapest, 1992. 252 p.
- Magyar Lajos Alapítvány munkaközössége: *Történelem IV. 3. kiadás*. Cégér Kiadó, Budapest, 325 p.
- SALAMON Konrád (1994): *Történelem IV. a középiskolák számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 279 p.
- SALAMON Konrád (1995): *Történelem IV. a középiskolák számára*. Átdolgozott kiadás. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995. 279 p.
- Magyar Lajos Alapítvány munkaközössége (Benkes Mihály, Borsányi György, Kende János, Krausz Tamás, Ravasz István, Ripp Zoltán, Rozsnyói Ágnes, Sipos Péter, Ständeiszky Éva, Szanka László, Székely Gábor): *Történelem IV: 1914–1994*. Szerk. JÓVÉRNÉ SZIRTES Ágota, SIPOS Péter, SZÉKELY Gábor. 4. átdolgozott kiadás. Cégér Kiadó, Budapest, 1995. 402 p.
- LATOR László, ifj. (1995): *Történelem a középiskolák IV. osztálya számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 252 p.

ABSTRACT

References from the recent past of our history teaching V.

Kaposi, József: Between two curricula

*Topics and Study Aids I-II for the school-leaving exam and university admission in history
1993/1994*

One of the most interesting and most promising periods of history teaching in Hungary were the few years before and after the change of system. This period, with its transitional nature and lack of regulation, "produced" many new professional approaches and initiatives, as well as principles that have defined history teaching for the past 30 years, professional workshops, exemplary teachers and textbook authors. While the documents presented here as sources had the stated intention of serving the smooth implementation of the 1994 school-leaving and admissions examinations, they show well the way of thinking and practice of history teaching at the time, as well as the intentions and possibilities of educational policy during the period in terms of renewing and modifying the content of history teaching.

JEGYZETEK

- ¹ Vö. ZÁVODSZKY Géza (1993): Nemzeti előítéletesség és internacionalizmus. Sztereotípiák, előítéletek a magyar történelemtankönyvekben (1949–1989). *Iskolakultúra*, 3. évf. 15–16. 7–14.
- ² BÁTHORY Zoltán (2001) *Maratoni reform*. Ökonet Kiadó, Budapest.
- ³ Kivételként tekinthetünk a Történettudományi Intézet történészei által kiadott *Magyarok Európában* sorozatra: ENGEL Pál (1990): *Beilleszkedés Európa a kezdetektől 1440-ig*; SZAKÁLY Ferenc (1990): *Virágkor és hanyatlás 1440-1711*; KOSÁRY Domokos (1990): *Újjáépítés és polgárosodás 1711-1867*. Mind: Háttér Lap-és Könyvkiadó. Jellemző azonban, hogy éppen a Glatz Ferenc által ígért utolsó kötet sohasem készült el.
- ⁴ Engel Pál történész ironikusan nevezte a teleologikus és utópisztikus történelemfelfogás leegyszerűsítő gyakorlatát „folyamatológiának”. Idézi pl.: HERBER Attila (2010): A történelmi tudat formálásának eszköztára a rendszerváltás előtti tankönyvekben. In: *Történelemtanítás, (XLV.) Új folyam I. évf. 4. sz.* <https://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2010/12/herber-attila-a-tortenelemi-tudat-formalasanak-eszkozta-a-rendszervaltas-elot-ti-tankonyvekben-01-04-03/> (Letöltés: 2023. szept. 4.)
- ⁵ Például a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata (MTT TT) által szervezett Békásmegyeri Konferenciák, vagy az 1989-ben alakult új tanári egyesület, a Történelemtanárok Egylete (TTE) által szervezett rendezvények.
- ⁶ ENGEL Pál – SZAKÁLY Ferenc – KOSÁRY Domokos (1993): *Vezérfonal az egyetemes és magyar történelem tanításához*. Szerk. GLATZ Ferenc – BURUCS Kornélia. História könyvtár 1. MTA Történettudományi Intézet, Budapest.
- ⁷ Az OKSZI 1999-ben felvette Kiss Árpád nevét, így lett belőle KÁOKSZI, majd 2003-ban az Országos Közoktatási és Értékelési Központ (OKÉV) bázisán létrehozott Oktatási Hivatal része lett.
- ⁸ Pl. *Módszertani lapok. Történelem*, 1994-2003. Főszerkesztő: Závodszy Géza.
- ⁹ Tájékoztató a gimnáziumi és szakközépiskolai történelem érettségi vizsga témaköreinek kiadásáról. (48000/1993. X.) *Művelődési Közlöny*, 37. évf. 29. sz. (nov. 4.) 1530-1531.
- ¹⁰ Helyesbítések. *Művelődési Közlöny* 1993. 37. évf. 33. sz. 1658. Szilágyiné dr. Szemkeő Judit helyettes államtitkár az áthúzott részt törölte a Témakörök 25. pontjából.
- ¹¹ Bár a *Művelődési Közlöny* 1993. évi 33. számában Szilágyiné dr. Szemkeő Judit helyettes államtitkár A forradalom és szabadságharc kivételével törölte a Témakörök 25. pontját, de a Segédlet II. ezt figyelmen kívül hagyta.
- ¹² Az 1945-90 közötti magyar történelemre vonatkozóan nem készült topográfia.